

MJESTO I ULOGA POLICIJSKIH AGENCIJA BIH U SUPROSTAVLJANJU SAVREMENIM OBLICIMA KRIMINALITETA

SAŽETAK: U ovom radu razmatra se problematika savremenog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini. Ova problematika je veoma kompleksna pa joj je bilo potrebno posvetiti posebnu pažnju, što i jeste jedan od ciljeva ovoga rada. Mi ovdje nastojimo da odnosnu temu razmatramo višedimenzionalno i da damo neke preporuke u oblasti sprečavanja odnosnih delikata. U ovim nastojanjima pokušaćemo da damo jednu realnu sliku stanja ovih delikata unutar dijapazona kriminalnih aktivnosti koje opterećuju Bosansko-hercegovačko društvo. Informacijom o stanju bezbjednosti u Bosni i Hercegovini u 2015.godini te provedenim mjerama institucija i agencija za zaštitu zakonitosti s tim u vezi (na osnovu podataka tih institucija i agencija) ima za cilj da zakonodavnoj vlasti BiH posluži kao osnov u namjeri da u svom budućem radu, kroz zakonodavne inicijative, unaprijedi postojeće zakonske okvire (na nivou BiH) u skladu sa evropskim standardima, kako bi se osigurala efikasnija borba protiv svih vidova organizovanog kriminaliteta, protiv korupcije, terorizma kao i protiv opšteg kriminaliteta. To je temelj za sagledavanje potrebe za unapređenje postojećih politika, strategija akcionih planova za borbu protiv svih vidova savremenog kriminaliteta, kao i potreba jačanja institucionalnih kapaciteta za borbu protiv kriminaliteta.

Ključne riječi: Globalni, regionalni rizici, prekogranični, organizovani kriminal, korupcija, terorizam.

1. Uvod

Savremeni kriminalitet odnosi se na aktivnosti koje imaju mnoge osobine redovnog poslovanja, ali su u stvari nezakonite. On najčešće obuhvata ilegalno kockanje, prostituciju, krađu na veliko, reketiranje i druge nezakonite aktivnosti. Savremeni kriminal, kao društvena negativna pojava, ima izuzetnu sposobnost da koristi povoljne uslove za svoje infiltriranje i da se vješto prilagođava konkretnoj društvenoj političkoj i ekonomskoj situaciji, ne samo unutar jedne države, nego i na međunarodnom planu. Organizovani međunarodni kriminal ne poznaje i ne poštuje granice, nacionalnu i vjersku pripadnost, pol, životnu dob, uz osnovni motiv organizatora za pribavljanje velike materijalne dobiti.

Suprostavljanje savremenom kriminalu, jednostavno gledano, je borba državnih – vladinih institucija, tj. legalnog – zvaničnog pravnog sistema koji poštuje propise – pozitivne zakone i međudržavne ugovore protiv veoma organizovanih lica i grupa ilegalnog sistema koji bez ikakvih ustezanja i skrupula nastoje što prije, tajnije i ne birajući sredstva ostvariti cilj – planiranu materijalnu dobit.

U teorijskom dijelu istraživanja ovog rada uz primjenu metoda analiza sadržaja, komparativnih metoda, analize i dedukcije, obrađena je i oblast bezbjednosnih izazova s kojima se susreće Bosna i

Hercegovina, definisani su pojam i oblici suprostavljanja savremenom kriminalitetu, nakon čega je sačinjen zaključak.

Predpostavlja se da je savremeni kriminalitet prisutan u znatnom obliku u Bosni i Hercegovini i da donosi kriminalnim organizacijama veliku dobit, da pokazuje tendenciju ekspanzije i da policija nije postigla još zadovoljavajuće rezultate u njegovom suzbijanju. Cilj ovog istraživanja jeste u određenom domenu naučna verifikacija navedenih konstatacija i dolaženje do određenog zaključka koji će biti od koristi za praktičnu djelatnost policije što ukazuje na društvenu opravdanost ovakvog istraživanja.

2. Prestupničko ponašanje

Svi znamo ko su oni koji se prestupnički ponašaju, ili bar tako mislimo. Devijantni pojedinci su oni koji odbijaju da žive po pravilima koja većina nas poštuje. To su nasilnički nastrojeni prestupnici, narkomani, razbojnici ili otpadnici od društva koji se ne uklapaju u ono što bi većina ljudi definisala kao normalno prihvatljiv standard. Kad počnemo da izučavamo prestupničko ponašanje, moramo uzeti u obzir koja pravila ljudi poštuju, a koja krše. Proučavanje prestupničkog ponašanja jedna je od najkontraverznijih i najsloženijih oblasti društvenih nauka. Iz njega saznajemo da niko od nas, kao što bi smo to voljeli da mislimo, nije sasvim normalan. Kao i ostale oblasti društvenih nauka, proučavanje prestupničkog ponašanja usmjerava našu pažnju na društvenu moć, kao i na uticaj fenomena društvene klase, to jest, podjele na bogate i siromašne.

Kad prosuđujemo devijantnost ili usaglašenost sa pravilima, moramo uvijek imati na umu o čijim je pravilima riječ. Na društvene norme snažno utiču raspodjela moći i pripadnost klasi. Norma je jedna od osnovnih socijoloških pojmova kod objašnjavanja čovjekovog ponašanja i uzročnosti kriminaliteta. One su pravila, prema kojima se pojedinci moraju ponašati u određenim situacijama i u određeno vrijeme.

Norme mogu biti proskriptivne, preskriptivne, formalne i neformalne. Proskriptivne norme zabranjuju određene djelatnosti. Sadrže poruku o tome šta je zabranjeno. Krivični zakon je primjer formalnih proskriptivnih normi. Preskriptivne norme, s druge strane, određuju šta smijemo i šta treba da uradimo. Formalne norme su propisane norme i sastavni su dio pisanih zakona. Neformalne norme se oblikuju među ljudima, u međuljudskim odnosima. Proističu iz socijalnih interakcija među ljudima i obično nisu zapisane. (Petrović, 2004) (Gorazd, 2004).

Doprinos socijoloških teorija je, prvo, u tome što se u njima s pravom naglašava bliska povezanost kriminalnog, devijantnog i «poštovanje vrijednog» ponašanja. Konteksti u kojima se pojedine aktivnosti smatraju kriminalnim i kažnjivim veoma mnogo variraju. Drugo, sve se one slažu da je u kriminalnim aktivnostima značajan kontekst. Drugim riječima, da li se neko upustio u kriminalni čin, zavisi od fenomena društvenog «učenja kroz praksu» i društvenog okruženja. Veoma važne su biološke, psihološke i teorije etiketa kao teorije krivičnih djela i prestupničkog ponašanja. Izlaz iz

dugog i teškog devijentnog ponašanja može biti samo u metodi dijaloga, sporazumijevanja, dogovaranja. (Šušnjić,1994:168).

U Bosni i Hercegovini do sada nije provedeno relevantno i sveobuhvatno istraživanje o pojavnosti i rasprostranjenosti organizovanog kriminala, u smislu budućih prijetnji, procjena i trendova. Međutim, dosadašnje analize upućuju na to da je ugroženost Bosne i Hercegovine od organizovanog kriminala stvarna. Pojavni oblici organizovanog kriminala manifestovani su na više načina, a negativan uticaj ovog fenomena može se odraziti na više oblasti.

Prema raspoloživim podacima, najveći broj organizovanih kriminalnih grupa u Bosni i Hercegovini bavi se ilegalnom trgovinom droge, krađom i preprodajom ukradenih automobila i krijumčarenjem ljudi kao najunosnijim kriminalnim djelatnostima. Pored toga, prisutno je krijumčarenje vatrenog oružja i municije i njegova prodaja na ilegalnom tržištu te organizovano falsifikovanje novca. Jedan broj pripadnika ovih grupa bavi se krvnim deliktima, ucjenama, otmicama i iznudama, uz napomenu da se broj organizovanih kriminalnih grupa mijenja jer je stepen obnavljanja procesuiranih grupa i lanaca velik, s obzirom na sve veći procenat učešća povratnika. Riječ je o kriminalnim grupama koje su dio međunarodnih lanaca i čiji je stepen organizovanosti izrazito velik i koje imaju iskristaliziranu organizacijsku strukturu: od organizatora, saizvršilaca, saučesnika do pomagača.

Za razliku od terorizma ili drugih vidova teških krivičnih djela, koji na svaki način nastoji biti vidljiv i jasan kako bi ostavio što zastrašujuću poruku te u vrijeme savremene globalizacije i savremene informatizacije, taj prezentirani strah u djeliću sekunde prenio se na sve kontinente, organizovani kriminalitet uvijek nastoji ostati u onom sivom dijelu ne ističući se previše ili gotovo nikako. "Prikrivenost je trajna značajka organiziranog kriminaliteta jer je ta vrsta kriminaliteta duboko uronjena u "tamnu zonu", koja obuhvaća veliku "tamnu brojku" počinjenih, a neprijavljenih kaznenih djela"¹.

3. Borba protiv savremenog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini, pravni okvir

Savremeni kriminalitet kao bezbjednosna prijetnja bez granica predstavlja opasnost današnjem stepenu razvoja civilizacije i njenim dostignućima i prepreku daljem napretku. Savremenom kriminalitetu su posljednjih par godina pogodovali tokovi ekonomske krize u čijem kontekstu se, uvećavanjem broja nezaposlenih i lica koja nastoje osigurati egzistenciju, uvećava i broj potencijalnih novih učesnika u njegovim različitim formama.

¹ Ministarstvo bezbjednosti BiH, Informacija o stanju bezbjednosti u Bosni i Hercegovini u 2015.god., Sarajevo, 2015.god.

Prema definiciji Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta, organizovana kriminalna grupa je strukturirana grupa od tri ili više lica, koja postoji tokom određenog vremenskog razdoblja i djeluje složno s ciljem počinjenja jednog ili više teških krivičnih djela ili krivičnih djela utvrđenih na temelju ove Konvencije, a u svrhu direktnog ili indirektnog sticanja finansijske ili druge materijalne koristi.

U krivičnom zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini preuzeta je navedena definicija grupe za organizovani kriminal, a propisano je i posebno krivično djelo organizovani kriminal i to u članu 250. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, članu 342. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, člana 383a. Krivičnog zakona Republike Srpske i članu 336. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Organizovani kriminal u BiH u značajnoj mjeri određuju tri činioca-faktora: geopolitički položaj, tranzicijski procesi u zemlji i okruženju i narušen društveno-ekonomski sistem.

Aktuelna saznanja svjedoče o postojanju više organizovanih kriminalnih grupa čije ukupne aktivnosti u znatnoj mjeri utiču na bezbjednosno stanje u BiH, te na postojanje tendencije jačanja međusobnih veza kriminalnih grupacija. Veze se uglavnom, iako ne i isključivo, uspostavljaju među grupama koje funkcionišu na teritoriji BiH i susjednih zemalja. Ipak, pojedini nosioci organizovanog kriminala sa područja BiH povezali su se i sa članovima, ponekad i vođama, kriminalnih grupacija iz pojedinih zemalja Evropske unije, pa i Južne Amerike.

Teritorij BiH je prostor na kome razgranate mreže organizovanog kriminala šireg područja Balkana, pa i širih evropskih prostora, imaju svoje dijelove, i preko koga realizuju brojne kriminalne aktivnosti. Njeni državljani su najčešće izvršioc, ali u rjeđim slučajevima i organizatori usputnih faza aktivnosti nekog većeg kriminalnog lanca koji počinje i završava se van njenih prostora. Jedan broj kriminalnih grupa svoje aktivnosti realizuje samo u granicama BiH.

Za teritorij BiH karakteristično je da se radi o manje brojnim grupama koje se međusobno povezuju u pojedinačnim poslovima i u kojima je autoritet uspostavljen na prethodnom kriminalnom rezultatu ili sili. Samo pojedine kriminalne grupacije u BiH imaju nešto čvršće unutrašnje ustrojstvo. Kriminalne grupe iz BiH u svom djelovanju koriste sva savremena sredstva komuniciranja i druga informatičko-tehnološka dostignuća, što im omogućuje da su u većini ili u određenom broju slučajeva nekoliko koraka ispred nadležnih organa koji provode zakonom propisane aktivnosti, odnosno provode istrage protiv njih ili ih nastoje lišiti slobode.

U toku 2016. godine, policijske strukture u BiH kontinuirano su pratile i istraživale djelovanje pojedinaca i grupa koji se dovode u vezu sa onim pojavnim oblicima kriminala koji imaju elemente organizovanog kriminala, a posebno pojedinaca i grupa za koje postoje indicije da se mogu dovesti u direktnu vezu sa izvršenjem takvih djela. Policijskim akcijama je presječena djelatnost više organizovanih kriminalnih grupa u BiH sa nekoliko stotina osumnjičenih pripadnika.

Organizovane kriminalne grupe ostvaruju veoma štetan uticaj na privredni i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine. Osnovni metod njihovog djelovanja je ulaganje velikih suma nelegalno stečenog novca u legalne tokove, kao i za korumpiranje pripadnika državne administracije, kako bi se došlo do

zaštićenih informacija i ostvario uticaj na tok i ishod krivičnog postupka. Trenutno ne postoje realni parametri da se precizno izračuna materijalno-finansijska šteta koju Bosni i Hercegovini nanosi organizovani kriminal, ali je sasvim sigurno da direktno utiče na privredni i ekonomski razvoj BiH.

Iako je u posljednjem periodu, kroz akcije nadležnih organa, izvjestan broj vođa pojedinih kriminalnih grupacija uhapšen i suden, ili je za istima raspisana međunarodna potjernica, evidentno je da i dalje na području BiH djeluju organizovane grupe, sa dosta čvrstim vezama u širem okruženju. One ilegalno zarađuju i obrću velike sume novca, koriste i najgrublja sredstva nasilja u reguliranju međusobnih odnosa, ugrožavaju normalan život i sigurnost građana, itd. Indikativno je da uticajni pripadnici organizovanog kriminala i nakon izrečenih sankcija nastoje iz kazneno-popravnih ustanova zadržati dio uticaja na vanjske kriminalne aktivnosti, te preko svojih veza u najvišim organima vlasti izdejsstvovati puštanje na slobodu.

Bezbjednosni izazovi s kojima se susreće Bosna i Hercegovina moraju se razmotriti, kako u kontekstu globalnog okruženja, tako i u kontekstu regionalnih i unutrašnjih zbivanja. Trendovi i događaji za koje se čini da su daleko, mogu uticati i na našu bezbjednost, katkad na potpuno neočekivan način. Neki od trendova u kojima se prožima bezbjednost Bosne i Hercegovine, moraju se ispitati uključujući više izazova:

Globalni izazovi: Bezbjednosni izazovi s kojima se Bosna i Hercegovina susreće, moraju se razmotriti u kontekstu sveukupnih odnosa globalnog okruženja. Izazovi što ih donose aktuelna globalna kretanja, uveliko su posljedica rastućih razlika u nivou ekonomskog i društvenog razvoja, između bogatog i siromašnog dijela svijeta i rastuće dužničke krize u svijetu, međunarodnog terorizma u svim njegovim pojavnim oblicima, stalnog ugrožavanja životne sredine, nekontrolisane proizvodnje i prodaje naoružanja, inteziviranja prisilnih migracija koje su posljedica oružanih sukoba i društvenih kretanja u nekim zemljama Sjeverne Afrike i Bliskog Istoka, ili su rezultat političkih pritisaka u nedemokratskim režimima. Tu su i izazovi povezani s raznim oblicima međunarodnog organizovanog kriminaliteta, koji potiču trajnu socijalnu i ekonomsku nestabilnost u pojedinim državama regije, odnosno zemalja u okruženju, što se reflektira i u Bosni i Hercegovini.

Regionalni izazovi: Svi izazovi na globalnom nivou mogu indirektno ili direktno uticati na stabilnosti u regiji Jugoistočne Evrope. Poseban izazov s kojim se susreće Jugoistočna Evropa kao cjelina, jeste nestabilnost kao rezultat finansijskih procesa prelaska na tržišnu ekonomiju, što je rezultiralo ekonomskim zaostajanjem ove regije, te svjetske ekonomske krize. Prema geostrateškom položaju, područje Jugoistočne Evrope nalazi se na važnim trgovačkim putevima između Evrope i Azije. To su istovremeno i putevi nezakonite trgovine oružjem, narkoticima, te bijelim robljem, a mogu biti korišteni i za tranzit terorističkih grupa i sredstava za izvođenje terorističkih akcija. Regija je u posljednjoj deceniji dvadesetog vijeka bila poprište mnogih sukoba, koji su ostavili ekonomske, psihološke, socijalne i druge posljedice.

Unutrašnji izazovi: Bosna i Hercegovina je država opterećena određenim unutrašnjim problemima političke prirode, koji su ozbiljna opasnost za socijalnu, političku, bezbjednosnu i svaku drugu stabilnost zemlje.

4. Oblici suprostavljanja savremenom kriminalitetu

Protiv savremenog kriminaliteta borba može biti efikasna jedino ako se realno sagleda njegovo pravo mjesto u društveno ekonomskom i političkom sistemu zemlje i ako svi nadležni organi sa državom na čelu djeluju organizovano, sa jasnom predstavom da se ne radi o pojedinim kriminalcima, već da su u pitanju oblici organizovanog kriminaliteta koji imaju svoje korijene upravo u tom sistemu i da je u toj borbi nužno suočavanje sa svim njegovim elementima, iz čega se može konstatovati da primjena samo preventivnih mjera ne može da dovede do njegovog efikasnog suzbijanja.

U radu na sprečavanju i otkrivanju oblika savremenog kriminaliteta nužna je međusobna saradnja organa unutrašnjih poslova, kao i saradnja sa drugim organima otkrivanja, nadzora i kontrole i tužilaštvima, uz primenu naučnih i praktičnih metoda i adekvatnog korišćenja dostignuća pojedinih prirodnih i tehničkih nauka u sklopu kriminalističkih metoda. Uspješno suprostavljanje savremenom kriminalitetu u uslovima koji su aktuelni u našem društvenom-političkom i ekonomskom životu podrazumijeva tri faze. Prvu, koja je u najvećem obimu preventivnog karaktera, u kojoj učestvuje država sa svim nadležnim državnim, društvenim i drugim organima i subjektima s ciljem otklanjanja uslova koji pogoduju nastojanju i razvoju organizovanog kriminaliteta i ukazivanje na njegove prve pojavne oblike.

Druga faza sastoji se u operativnoj djelatnosti organa unutrašnjih poslova i drugih nadležnih organa na identifikaciji postojećih oblika organizovanog kriminaliteta i preduzimanju kriminalističkih radnji i mjera s ciljem otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja konkretnih krivičnih djela organizovanog kriminaliteta. Ova faza podrazumijeva otkrivanje učinilaca krivičnih djela organizovanog kriminaliteta i obezbjeđenje takvih dokaza koji će garantovati dalji tok krivičnog postupka.

«Pojam represije (lat.Reprimere – potisnuti, potiskivati, suzbiti) znači kaznenu mjeru, sredstvo prisile, sprečavanje, obuzdavanje, suzbijanje, prigušivanje; u krivičnom pravu pod represijom podrazumijevamo akciju kojom se reagira na neko učinjeno ili neko nastalo zlo. U borbi sa kriminalitetom represija obuhvaća reagiranje društva na već učinjena krivična djela primjenom kazni i drugih krivičnih sankcija. (Šeparović, 1987:233).

Najčešće metode rada policiju u praksi su blokada i racija. Blokada je složena operativno – taktička mjera i dobro planirana i organizirana operativno taktička radnja ili ograničenje kretanja osoba i vozila određeno vrijeme na određenom prostoru. (Modly, 2002) (Korajlić, 2002:43).

Racija je policijsko-taktička radnja u kojoj je inkludirana blokada, a koja se preduzima kada je za neophodno potrebno vrijeme blokade potrebno ograničiti kretanje na određenom prostoru ili u objektu, kako bi se izvršilo utvrđivanje istovjetnosti svih zatečenih lica, zatim izvršio pregled sumljivih lica, prostora i prostorija, te ukoliko se ukaže opravdana potreba, određena lica privela u organe policije radi dalje kriminalističke obrade, a pronađeni predmeti privremeno oduzeli u svrhu dokazivanja krivične odgovornosti.(Bojanić, 2002:25).

Treća faza borbe protiv savremnog kriminaliteta obuhvata krivični progon učinilaca i presuđenje, što spada u nadležnost tužilaštva i suda. Sigurno je da ova faza podrazumijeva efikasnost krivičnog postupka i oštru kaznenu politiku.

Treba istaknuti činjenicu da su novim krivičnim procesnim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini uvedene, po prvi put, posebne istražne radnje, koje omogućuju efikasniju operativnost i prikupljanje ključnih dokaza za predmetna lica i organizovane kriminalne grupe.

Radi se o slijedećim radnjama:

1. nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija;
2. pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjavanje podataka;
3. nadzor i tehničko snimanje prostorija;
4. tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta;
5. prikriveni istražitelj i informator;
6. simulirani otkup i simulirano davanje potkupnine;
7. nadzirani prijevoz i isporuka predmeta krivičnog djela.(Petrović, 2004:298).

4.1.Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga na nivou BiH

Broj registriranih krivičnih djela (KD) **u vezi sa zloupotrebom droga u BiH** u 2015. godini (1.325) je u padu u odnosu na 2014. godinu (1.411) za 6,09%. Prema podacima policijskih agencija i institucija, ova krivična djela počinilo je 1.470 osoba, što je za 8,29% počinitelja manje nego prethodne godine. Najbrojnije je krivično djelo (KD) posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga, nakon kojeg slijedi neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga. Droge koje dominiraju na ovim prostorima su kanabis, heroin i sintetičke droge.

4.2.Falsifikovanje novca

Prema raspoloživim podacima, **kroz finansijski sistem BiH u legalne novčane tokove** ubačeno 7.986.494,36 KM nelegalno stečenog novca, dok je pričinjena materijalna šteta od prijavljenih krivičnih djela ukupno iznosila 6.039.108,89 KM, a u 2014. godini u legalne novčane tokove ubačeno je 19.356.726,31 KM, dok je pričinjena materijalna šteta od prijavljenih krivičnih djela po budžete u BiH iznosila 9.106.864,84 KM.

SIPA je podnijela deset izvještaja protiv 12 lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinili **krivična djela protiv integriteta Bosne i Hercegovine**, a u 2014. godini tri izvještaja protiv osam lica i jedna dopuna izvještaja protiv šest lica.

4.3.Korupcija

Posebno veliku prijetnju za BiH i dalje, predstavljaju široko rasprostranjene koruptivne aktivnosti, gdje prednjači sistemska korupcija. Koruptivne aktivnosti ne predstavljaju samo slučajne aktivnosti da se obezbjedi neka od pogodnosti, nego najčešće završavaju sa uspjehom po inicijatora korupcije i sa odgovarajućom kompenzacijom za onog koji je odrđenu pogodnost inicijatoru nezakonito obezbjedio. U toku 2013. godine, policijske agencije u BiH su registrovale ukupno 484 krivičnih djela korupcije, što u odnosu na prošlu godinu (447), predstavlja rast broja krivičnih djela za 8,27%. U toku 2015. godine, policijske agencije BiH su registrovale ukupno 723 **krivičnih korupcijskih djela**, što u odnosu na 2014.godinu (623), predstavlja povećanje broja ovih krivičnih djela za 16,05%. Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, te ovlaštenja u privredi preovladavaju kao najčešća korupcijska krivična djela u Bosni i Hercegovini. U 2015. godini registrirana su 277 takva krivična djela (prethodne godine 268), što predstavlja 38,31,% svih korupcijskih krivičnih djela.

4.4.Terorizam

U skladu sa zakonskim ovlaštenjima, SIPA je u okviru borbe protiv terorizma i finansiranja terorizma, vršila provjere svih bezbjednosno interesantnih transakcija. Raspoloživa obavještajna i operativna saznanja ne upućuju na povezanost ekstremnih i radikalnih grupacija u BiH sa organizovanim kriminalnim grupama. SIPA u saradnji sa drugim agencijama za sprovođenje zakona u BiH i OBA-om pod nadzorom tužilaštva preduzima operativne mjere i radnje propisane zakonom, s ciljem prikupljanja svih bezbjednosno interesantnih saznanja u vezi sa odlaskom državljanja BiH na

ratišta u Siriju i neka druga ratišta². Od informacija koje su prikupljene, a govore o licima koja regrutuju, organizuju ili finansiraju odlazak na strana ratišta, kao i konkretnim licima koja odlaze i učestvuju u ratnim dejstvima u nekim od zemalja.

Kada se radi o djelima terorizma na području Bosne i Hercegovine tokom 2015. godine, izvršena su tri krivična djela koja su u istražnoj fazi i od strane Tužilaštva okarakterisani kao teroristički akti (napad u Policijskoj stanici u Zvorniku, izvršen 27.04.2015. godine, te napad na vojnike Oružanih snaga BiH u Rajlovcu i bacanje eksplozivne naprave na Policijsku stanicu u Zavidovićima). Izvršenje ovih akta u određenoj mjeri se, posebno u periodu izvršenja i neposredno nakon njega, **negativno reflektiralo** na sveukupnu bezbjednosnu situaciju u BiH.

Podneseno je 20 izvještaja **iz oblasti terorizma i krivična djela koja se mogu dovesti u vezu sa terorizmom** protiv 31 poznatog lica i jednog NN lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinjena krivična djela terorizma i krivična djela koja se mogu dovesti u vezu sa terorizmom, a u 2014. godini 22 izvještaja protiv 22 poznata lica i jednog NN lica.

4.5. Organizovani kriminal u BiH

Činjenica je da ovakvom vidu kriminala neosporno pogoduje tokovi ekonomske krize, gdje se sa uvećanjem broja nezaposlenih i lica koja nastoje osigurati egzistenciju, uvećava i broj potencijalnih novih učesnika u njegovim različitim formama. **Osnovni modaliteti organizovanog kriminala** u BiH u 2015. godini bili su *neovlaštena trgovina narkoticima, trgovina ljudima, neovlaštena trgovina oružjem, krađa i preprodaja motornih vozila, te krivotvorenje novca. Novac stečen počinjenjem krivičnih djela ulaže se u legalne novčane tokove.*

U BiH postoje kriminalne grupe sa manje članova koje se međusobno povezuju u pojedinačnim poslovima. Samo pojedine kriminalne grupe u BiH imaju čvršće unutrašnje uređenje. Kriminalne grupe iz BiH koriste sva savremena sredstva komunikacije i druga informatičko-tehnološka dostignuća. U proteklom periodu u akcijama nadležnih organa vođe pojedinih kriminalnih grupa lišene su slobode, ali i pored toga, na području BiH i dalje djeluju organizovane kriminalne grupe sa dosta čvrstim vezama u širem okruženju, koje kriminalnim aktivnostima zarađuju velike sume novca. Ove kriminalne grupe imaju veoma negativan uticaj na privredni i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine, kao i na kompletnu bezbjednosnu sliku zemlje.

U toku 2015. godine, policijske strukture u BiH kontinuirano su pratile i istraživale djelovanje pojedinaca i grupa koji se dovode u vezu sa onim pojavnim oblicima kriminala koji imaju elemente organiziranog kriminala, a posebno pojedinaca i grupa za koje su postojale indicije da se mogu dovesti u direktnu vezu sa izvršenjem takvih djela.

² Ministarstvo bezbjednosti BiH, Informacija o stanju bezbjednosti u Bosni i Hercegovini u 2015.god., Sarajevo, 2015.god.

Zaključak

Kada govorimo o organizovanom kriminalu, možemo sa sigurnošću konstatovati da je to veoma štetna pojava za društva u bilo kojoj fazi razvoja, a naročito za ona koja se nalaze u periodu tranzicije i demokratskog preobražaja. Ono što njega ističe, je upravo to zadiranje u sve sfere društva, uništavajući živote i pričinjavajući veliku materijalnu štetu. Takođe organizovani kriminal proizvodi i podstiče druge vrste kriminala, gdje provladava osjećanje straha i beznađa, kao i narušavanja integriteta i ugleda državnih institucija, te same države u cjelini.

Ako ga poredimo npr. sa terorizmom, koji na svaki način nastoji biti vidljiv i jasan kako bi ostavio što zastrašujuću poruku te u vrijeme savremene globalizacije i savremene informatizacije, taj prezentovani strah u djeliću sekunde prenio se na sve kontinente, organizovani kriminalitet uvijek teži da ostane u onom sivom dijelu ne eksponirajući se previše ili sasvim nikako. Jedini način njegova pojavljivanja iz sivoga na svjetlo dana jest putevima korupcije kojima ovaj vid kriminala dolazi do izražaja i u najvećim političkim krugovima, a posredstvom kojih se kasnije odražava na privredu, bezbjednost, energetiku, privatizaciju i sl., gdje zapravo najviše i podriva javni red i ustavni poredak jedne zemlje. Tu konkretno dolazi do izražaja uključenost i povezanost većeg broja lica koja na planski, trajni i tajni način djelovanja te namjerno, sustavno i dugotrajno vrše kriminalne djelatnosti, koja na taj način prerastaju u kriminalni biznis.

Realno govoreći policija je stub funkcionisanja jedne države, koja je ima funkciju zaštite građana uz poštovanje konvencije o ljudskim pravima, kao i potreba da se obezbijedi pun kvalitet života građana. Neophodno je istaći da se mora uspostaviti demokratska kultura na relaciji građani i policija, što je uslov funkcionisanja jedne moderne države. Bezbjednost je uslov i cilj djelovanja svake društvene zajednice bez obzira na njenu moć i veličinu, jer samo država sa strategijom može biti jača je od oružane sile.

Konkretno u Bosni i Hercegovini rezultati istraživanja pokazuju da postoje organizovane kriminalne grupe, koje su usmjerene na izvršenje krivičnih djela savremenog kriminaliteta. Sagledavajući i analizirajući postojeće i novonastale uslove, dobijamo jasnu sliku koja ukazuje na tendenciju širenja ovog oblika kriminaliteta. Operativna saznanja sprovedenim istraživanjem ukazuju da mjere koje poduzima policija, u praksi nisu dale očekivane rezultate. Ako to posmatramo iz ugla sadašnjosti, gdje je kriminalitet i dalje okarakterisan kao društveno opasan i latentan problem, policija kao stub jedne države mora energično da se sa ovkvim vidom kriminala uhvati u koštac, da ga u najranijoj fazi, te da konspirativnim prodorom u kriminalne grupe dođe do informacija o tajnom kriminalnom povezivanju, kao i eventualnom planiranju krivičnih djela.

Policija u ulozi predstavnika zakona dužna je da prodre u ovo nepristupačno i opasno područje, bez obzira na to da li su u pitanju pojedinci ili strukture koje su nosioci finansijske, ekonomske, pa i političke moći. Na putu organizovanog kriminala jedino može da se suprostavi organizovanija, efikasnija, bolje obučena i bolje informisana policija. Posmatrajući trenutni konspirativni rad policije,

on može da izgleda suprotan demokratskim principima i nadzorima savremenog društva, ali međutim, ne rijetko on predstavlja jedini efikasan način kada je riječ o savremenim oblicima kriminalnog organizovanja i djelovanja.

Podrazumijeva se, da u fazi demokratskog razvoja društva podrška javnosti i međunarodnog faktora su od velikog značaja, jer bez njihove pomoći nezamislivo bi bilo ostvariti uspješno programiranje i realizovanje, kao i preventivne i represivne delatnosti u odnosu na organizovani kriminalitet. Sa sigurnošću možemo da zaključimo da je danas organizovani kriminal jedan maligni problem koji ugrožava kako male tako i moćne države.

Neosporno je da jedino uspješno suprostavljanje organizovanom kriminalu, traži između ostalog prije svega njegovu mnogo jasniju određenost i definisanost (društvenu, zakonsku), nego što je to sada slučaj.

Država Bosna i Hercegovina je na legislativnom planu usvojila kriminalnopolitički pristup savremnom kriminalu koji uglavnom odgovara zahtjevima savremene antikriminalne politike. Sa novim zakonodavstvom ove države, ostvaren je značajan napredak u legislativnom uređenju područja sigurnosne zajednice. Premda, de lege ferenda, težak i složen posao, upotpunjavanjem konkretnim odredbama posebno materijalnog i procesnog krivičnog prava, trajaće i nadalje. Sami niz postojećih rešenja je očigledno preventivnog značaja, jer izuzetno je važno da se pored represivnih mera, pravno reguliše i mogućnost preduzimanja preventivnih mjera – ante delictum. Takođe je neophodno istaći da je danas policija sve češća meta napada organizovanog kriminala, najviše vatrenim oružjem. Prilikom primjene policijskih ovlašćenja, ne postoji dovoljna pozitivno-pravna zakonska regulativa koja propisuje upotrebu sredstava sile. Gorući problemi se javljaju kod upotrebe vatrenog oružja jer postoje samo zakonski uslovi za upotrebu vatrenog oružja dok ne postoji propisan način upotrebe vatrenog oružja. Kako bi izašli iz ove pat pozicije i prevazišli ove probleme, neophodno je donijeti kvalitetne pravilnike o načinu upotrebe sile, a konkretno kod vatrenog oružja trebalo bi donijeti takav zakon koji će regulisati upotrebu vatrenog oružja do najsitnijih detalja, upravo iz razloga da policajac bude siguran da može upotrebiti vatreno oružje, ali i da građani znaju kada policajac može upotrebiti vatreno oružje kako ne bi prouzrokovali takvo stanje.

Trenutno dok ne postoji koncizna, jasna i kvalitetna zakonska i podzakonska regulativa policijski službenici će se češće sretati sa problemima kod upotrebe vatrenog oružja, kao i mogućnošću sve češćeg napada na njih vatrenim oružjem od strane kriminalaca, što za krajnji ishod mogu biti smrtne posledice po policajce.

LITERATURA

1. Bošković M. (2003). Transnacionalni organizovani kriminalitet, Beograd.
2. Bošković M. (1998). Organizovani kriminalitet, Beograd.
3. Bojanić N. (2002). Značaj i funkcija racije u razrješavanju krivičnih djela ubistva, Sarajevo.
4. Gaćeša D. (1998). Policija nadležnost, organizacija, rukovođenje, Banja Luka.
5. Dobovšek B. (1997). Organizirani kriminal, Ljubljana.
6. Ignjatović Đ. (1998). Organizovani kriminalitet, Beograd.
7. Konvencija Ujedinjenih Nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta.
8. Masleša R. (1999). Policija organizacija i funkcioniranje u demokratskom društvu, Sarajevo.
9. Matijević M. (2002). Kriminalistička operativa, Banja Luka.
10. Ministarstvo bezbjednosti BiH, Informacija o stanju bezbjednosti u Bosni i Hercegovini u 2015.god., Sarajevo, 2015.god.
11. Modly D. Korajlić N. (2002). Kriminalistički riječnik, Tešanj.
12. Obavezna instrukcija o načinu vršenja poslova na suzbijanju kriminaliteta i korištenju određenih operativnih sredstava i metoda br.66/94.
13. Pavišić B. europska kaznenopravna/krivičnopravna suradnja, autorizirani tekst predavanja održanih u zimskom semestru šk.2005/2006 godine na Postdiplomskom studiju Fakulteta kriminalističkih nauka u Sarajevu.
14. Petrović B. (2004). Narkokriminal, krivičnopravni, kriminološki, krivičnoprocesni kriminalistički aspekti, Sarajevo.
15. Petrović B. Gorazd M. (2004). Kriminologija, Sarajevo.
16. Kostić S. (1984). Kriminalistička Operativa, Beograd.
17. Vodinić V. (1984). Kriminalistika, Beograd.
18. Krivokapić V. Krstić O. (1996). Kriminalistika taktika II, Beograd.
19. Krivokapić V. (1996). Kriminalistika, Beograd.
20. Krivokapić V. Krstić O. (1995). Kriminalistika taktika 2, Beograd.
21. Vodinić V. (1970). Kriminalistika, Beograd.
22. Vodinić V. (1970). Kriminalistika, Beograd.
23. Šušnjić Đ. (1994). Dijalog kao metoda mišljenja i načina življenja, Zbornik radova, Novi Sad.
24. Šeparović Z. (1987). Kriminologija i socijalna patologija, Zagreb-Beograd.

mr.sci Zoran Kovačević

Directorate for Coordination of Police Bodies of Bosnia and Herzegovina

**PLACE AND ROLE OF POLICE AGENCY BIH TO CONFRONT
CONTEMPORARY FORMS CRIME**

SUMMARY: In this paper we consider the problem of contemporary crime in Bosnia and Herzegovina. This issue is very complex, so it was necessary to pay special attention, which is actually one of the goals of this paper. We here, we try to consider the underlying theme of the multidimensional and to give some recommendations for the prevention of the relevant offenses. In these efforts try to give a realistic picture of the situation of these offenses within the range of criminal activities that plague BiH society. Information on the Security Situation in Bosnia and Herzegovina in 2014 and implemented measures institutions and agencies for the protection of legality in this regard (based on the data of these institutions and agencies) aims to legislative authorities of Bosnia and Herzegovina serve as a basis in order to in their future work, through legislative initiatives, improve the existing legal framework (at the state level) in accordance with European standards, in order to ensure more effective fight against all forms of organized crime, corruption, terrorism and against general crime. This is the basis for consideration of the need for improvement of existing policies, strategies, action plans to combat all forms of contemporary crime, as well as the need to strengthen institutional capacity to combat crime.

Key words: Global, regional risks, cross-border, organized crime, corruption, terrorism.